

Posudek na magisterskou diplomovou práci Bc. Canky Amelian *Dobrudža jako „jablko sváru“ mezi Bulharskem a Rumunskem, Praha 2019, 87 s., strojopis.*

Dobrudžský region, přesněji jeho jižní a severní část, náleží k početnému souboru oblastí jihovýchodní Evropy, které se při formování moderních států na Balkáně staly předmětem dlouholetých mezinárodních konfliktů. Otázka Dobrudži však neměla zdaleka takovou výbušnost, a tedy ani význam, jaký měly s ní paralelně vzniklé a dlouhé dekády se táhnoucí teritoriální spory, ať již se týkaly Makedonie, Thrákie, Besarábie, Kosova či Bosny a Hercegoviny. Dobrudža je navíc relativně malý region, s rozlohou přibližně stejnou jako velikost dvou současných krajů České republiky. V programech příslušných nacionálních hnutí jeho ovládnutí nefigurovalo – i kvůli velké etnické heterogenitě a relativní většině příslušníků islámské náboženské obce v její populaci – na předních místech. Tomu odpovídá i relativně malý zájem historiků nejen o vnitřní vývoj dobrudžských regionů, ale i o roli, kterou spory o ně hrály v mezinárodních vztazích. Příznačně v české historiografii chybí relevantní vědecká monografie či jen studie, která by se touto problematikou zabývala.

V těchto souvislostech lze rozhodnutí Bc. Canky Amelian sepsat jako magisterskou diplomovou práci přehledovou studii o dějinách Dobrudži v letech 1876-1940 považovat za výběr opodstatněný a racionální. Z hlediska chronologického záběru by zřejmě bylo logičtější zakončit výklad rokem 1947, kdy až pařížská mírová konference – po více než sedmdesáti letech snad můžeme říci, že s konečnou platností – rozhodla o konfiguraci rumunsko-bulharských hranic v Dobrudži. Jak vyplývá ze seznamu literatury C. Amelian ovládá jak bulharský, tak rumunský jazyk (dále uvádí monografie a články psané francouzsky). Tyto kompetence i znalosti a dovednosti získané během vysokoškolských studií teoreticky vytvářely příznivé podmínky pro kritický rozbor nacionálním romantismem ovlivněný a frustracemi z neúspěchů a porážek zatížený přístup bulharské a rumunské publicistiky a historiografie k dobrudžské otázce. Mohl být sepsán relativně vyvážený, pro českého čtenáře objektivní výklad jedné etapy či spíše epochy moderních dějin Dobrudže.

Bohužel musím již na tomto místě konstatovat, že C. Amelian zmíněné předpoklady zúročit nedokázala a výsledný text v žádném případě nemohu k obhajobě doporučit. Příčiny vidím především v tom, že si diplomantka neosvojila ani bazální základy historické analýzy,

chybí jí i hrubé obrysy potřebných znalostí dobových reálií a širšího kontextu jejich vzniku a vývoje. Zcela cizí je jí vnitřní kritika pramenů a kritická práce se sekundární literaturou, se kterou odborně nezachází, ale velmi často z ní pouze opisuje. Někdy to má za důsledek kontradikce (Dobrudžu jednou líčí jako nepřitažlivou periferii, jindy jako ekonomicky velmi atraktivní region), častěji však podléhá vlivu tendenčních interpretací, přisvojuje si jejich – začasné až okatě pochybné – argumenty. To někdy vede až k tvrzením a závěrům věru bizarním, až zcela nepřijatelným. Jako jeden z příkladů lze uvést konstatování: „Naděje Bulharů se opět probudily v předvečer druhé světové války, kdy začalo mírové přezkoumání pařížských smluv.“ (s. 60) Diplomantka snad ani netuší, co pod termín *mírové přezkoumání* v režii nacistických a fašistických velmocí koncem 30. a na počátku 40. let náleželo. Na jiných místech s respektem píše o zásluhách cara Borise na sjednání mnichovské dohody a úctě, kterou k němu cítil Adolf Hitler. (s. 57, 63)

Zmíněné nedostatky již naznačuje úvod práce. Diplomantka v něm nevysvětluje, proč si zvolila dané téma, jaké problémy bude zkoumat a čeho chce jejich analýzou dosáhnout. Nic se také nedozvíme o dosaženém stupni vědeckého poznání zkoumané problematiky, respektive o převažujících interpretačních schématech a důvodech jejich vzniku. Namísto toho se C. Amelian zmiňuje o 4 (čtyřech!) publikacích; pouze přitom uvádí, jakou problematikou se zabývají. Příznačně jde o knihy výhradně bulharské proveniencí (jedny memoáry a tři opusy řadící se k sekundární literatuře). Autorka také nijak neobjasňuje, proč prostudovala právě jednotlivé výtisky bulharských periodik, které uvádí v seznamu použitých pramenů a literatury, a podle jakých kritérií jejich výběr provedla. Bibliografie pak ukazuje, že diplomantka neumí správně klasifikovat memoárové publikace a dobovou publicistiku. Řadí je do stejné kategorie jako sekundární literaturu. Měla by vědět, že vzpomínky a dobovou publicistiku historická věda klasifikuje jako vydané prameny.

V úvodu diplomové práce rovněž schází komentář vysvětlující členění práce a volbu klíčových mezníků. Z četby pak vyplývá, že jednotlivé kapitoly jsou koncentrovány na přelomové události vývoje dobrudžské otázky, tedy na konec 70. a počátek 80. let 19. století, důsledky druhé balkánské a první světové války a craiovskou dohodu. Jednotlivé části se přitom rozsahem velmi liší. Kapitola 2.4. *V průběhu druhé světové války* nezabírá ani jednu stránku a čítá čtyři odstavce. Dva z nich, ve kterých se mj. dočteme, že „*Bulhaři z vděčnosti ruskému carovi, který osvobodil jejich vlast, byli zkroceni a sklonili hlavu před vůlí Ruska*“, se

zjevně vztahují k událostem roku 1878. Na první pohled je také patrné, že odlišná délka kapitol nesouvisí s významem problematiky, o které autorka píše, ale koresponduje s dostupností prací, o které se mohla opřít a jejich obsah parafrázovat. Málo pochopitelná je logika členění druhé poloviny diplomové práce. Poté, co byl čtenáři vysvětlen vývoj dobrudžské otázky do druhé světové války, se autorka ve čtyřech kapitolách vrací zpět ke konci první světové války a opětovně, v širším rozsahu se pokouší vysvětlit některé aspekty dobrudžské otázky v meziválečném období a v prvních letech druhé světové války. Zařazena je také relativně obsáhlá kapitola o dobrudžském problému v období meziválečném, která se soustředí na bulharský odpor vůči rumunské správě. Závěr je pouhým parafrázováním řečeného, anebo doslovným opakováním několika dlouhých souvětí (s. 21 a s. 28/ s. 71-72).

Řečeným bohužel výčet zásadních nedostatků posuzované práce nekončí. K těm nejzávažnějším dále náleží autorčina neochota či možná spíše neschopnost vědecky zacházet s údaji, vysvětleními a interpretacemi, které ve vydaných pramenech a sekundární literatuře našla. Místo, aby provedla náležitý kritický rozbor shromážděných poznatků a závěrů, mechanicky je přejímá, přesněji řečeno parafrázuje je či prostě přepisuje. Vede to někdy ke zcela protichůdným tvrzením. (Na s. 15 píše o tom, že se Rumunsko v roce 1878 velmi zdráhalo přijmout severní Dobrudžu. Na následující straně se ovšem dozvíme, že si již tehdy nárokovalo i její jižní část.) C. Amelian se opírala převážně o bulharskou dobovou publicistiku a sekundární literaturu (rumunské práce reálně využila jen sporadicky). To se odráží v přebírání tendenčního bulharského narativu dobrudžského příběhu, jehož relevanci autorka nezdůvodňuje, ale předkládá čtenáři jako axiom. Jsme tedy mj. informováni o opodstatněnosti bulharských nároků na historická území Makedonie, Thrákie i Moesie. (Nedozvíme se, jak máme pro události 19. a 20. století tento antický pojem vnímat.) Jinde se dočteme o Dobrudži jako kolébce bulharského státu. „*Nikdo až do rusko-turecké války nepochyboval o tom, že kolébka bulharského státu – Dobrudža, nenáleží jinému státu než Bulharsku.*“ (s. 11) Mechanické přejímání nacionalistických tezí je patrné i v používaných termínech. Dozvíme se tedy o kolébce bulharského státu, ale také, když se C. Amelian opírá o knihu vydanou v éře T. Živkova, o aspiracích rumunské nacionalistické buržoazie na území Dobrudži. Autorka považuje bulharské nároky na státní území minimálně v rozsahu hranic bulharského exarchátu za přirozené právo (s. 25 a jinde).

V posuzovaném textu se odrazu nedočkala žádná z obecně známých teorií o formování moderních národů. Dočteme se v ní pouze, že *„tak byl bulharský národ, který v průběhu pěti století turecké nadvlády dokázal udržet svou etnickou jednotu, v létě 1878 pouze částečně osvobozen...“*(s. 17). V příkladech podobných tvrzení a závěrů bychom mohli pokračovat. V kapitole č. 3 se diplomantka okrajově zabývá i národnostním složením populace Dobrudži. Nicméně z jejího výkladu vyplývá, že právu na sebeurčení a na respektování etnických práv se měl v rámci národnostně i konfesně pestrého obyvatelstva Dobrudži těšit vlastně jen bulharský národ. Jistě za pozoruhodnou můžeme chápat tezi o tom, že se v meziválečném Bulharsku s několika sty tisíci Turky dobře zacházelo. (s. 40).

Pasážím velebícím způsob opětovného připojení jižní Dobrudži k Bulharsku, které jsem z části citoval již v úvodu posudku, je zbytečné se obšírněji vracet. Jen ocituji samotný závěr textu, který dost ilustrativně odráží úroveň a charakter diplomové práce: *„Za jeden z vrcholů činnosti bulharské diplomacie, a zejména činů cara Borise III. se považovalo navrácení jižní Dobrudže. V podmínkách probíhající druhé světové války se Bulharsku podařilo mírovou cestou znovu získat toto území, aniž by se prolila kapka krve.“* (s. 73) Jen poznamenám, že pouze o půl roku později se stejný režim, ve kterém hrál Boris III. rozhodující úlohu, připojil k okupaci a parcelaci Jugoslávie a Řecka. Tehdy již nebyly prolity jen kapky krve.

Stylistická úroveň textu je až na drobná vybočení relativně obstojná. Nalezl jsem také poměrně málo faktografických chyb. Více nepřesností jsem postřehl v překladech termínů a pojmů. V češtině nepoužíváme spojení ropný kanál (s. 25), ale ropovod; zastaralý je termín ropné prameny pro naleziště ropy (s. 25). Vnitřní dobrudžská revoluční organizace nepoužívala rozhlasovou stanici, ale vysílačku (s. 55).

Nepřesnosti uvedené v posledním odstavci nepovažuji za důležité, nikterak se nepodílely na negativním hodnocení práce. Kvůli jiným, výše uvedeným slabinám, ovšem nemohu magisterskou diplomovou práci Canky Amelian v žádném případě doporučit k obhajobě.

Doporučuji klasifikovat známkou neprospěla.